

[Vědění, víra a jejich zakotvení v pravdě]¹

8. 4. 1963 (P[ra]ha)

Otázka vztahu mezi věděním (poznáním) a vírou musí být podrobena ve svém dosavadním řešení, resp. vůbec v dosavadní interpretaci určité revizi. Stručně můžeme narýsovat úkoly asi takto:

Především je třeba řešit otázku vztahu mezi „předmětem“ vědění a „předmětem“ víry. Jde o to, zda jde o „předmět“ identický, nebo rozdílný, ale také o to, jaký je rozdíl mezi vztahem vědění a vztahem víry k tomuto eventuálně společnému „předmětu“. Při zkoumání tohoto vztahu dojdeme nutně k otázce „předmětnosti“. Jde totiž o to, že není zdaleka samozřejmé a legitimní vztahovat se (jak ve vědění, tak zvláště ve víře) k svému „předmětu“ jako k předmětu, a tedy vůbec mluvit o tomto základu svého vztahu jako o předmětu. Tento základ je nepochybně skutečný; není-li však předmětný, jak o něm budeme mluvit? Použijeme si zatím termínu „nepředmětná skutečnost“. Jestliže však – podle samého termínu a výměru – jde o skutečnost vskutku nepředmětnou, jak vůbec může vstupovat do vztahu k našemu vědění a víře, nebo naopak, jakým způsobem se naše vědění, resp. víra vztahuje k této nepředmětné skutečnosti?

Věda (-dění) a víra nemohou být zakotveny v různých základech, nemá-li to mít nejzávažnější důsledky v narušení integrity celého lidského života. Nepochybně ovšem způsob jejich zakotvení je odlišný. Přesně řečeno, vědění nemá možnost a schopnost bezprostředně zakotvit v tomto společném základě, jeho zakotvení je prostředkováno vírou. Tím je dána základní úroveň a platforma vztahu mezi vírou a věděním. Co je však oním základem, v němž je víra zakotvena bezprostředně a v němž je vědění zakotveno prostřednictvím víry? Tímto základem je pravda, která je dříve než vědění, ale i dříve než víra – neboť všechny Pannenbergovy výhrady proti soběstačnosti víry jsou naprosto oprávněné a správné. Také moje víra musí mít něco, co je „*extra me*“, totiž pravdu, která není její funkcí, nýbrž normou. Jaká je povaha této pravdy?

Pravdu, která je základem a předpokladem víry i vědění, musíme pochopitelně odlišit od (otázky) pravdivosti toho či onoho poznatku (poznání), ať už víry, či vědění. Základní pro náš problém je otázka vztahu mezi pravdou a mezi danou skutečností. A protože pravda je také skutečnost (je ostatně třeba blíže přihlídnout k tomu, co to je vlastně skutečnost a v jakém smyslu je pravda skutečností), jde o otázku po povaze skutečnosti, po povaze jsoucna, toho, co jest a co má váhu, co platí, co je závazné atd. Jinými slovy, jde o otázku ontologickou: pojetí pravdy je problém především ontologický, jak se ukazuje např. na pojetí Hromádkově, Kozákově, a zejména Rádlově.

¹ Záznam navazuje na soubor rukopisných poznámek z 11.-13. 12. 1962. – Pozn. red.